

N.F.S. Grundtvigs tale ved vinterskolens åbning på Marielyst Højskole

Taler

Nikolai Frederik Severin
Grundtvig
Forfatter, teolog, digter

Dato

3. november 1859

Sted

Marielyst Højskole

Idet jeg byder Høiskolens nye Lærere og Lærlinger og de gode Venner, som Skolens Aabning paa anden Omgang har samlet, hjertelig velkommen, da det er en følgelig Sag, at jeg seer baade frem og tilbage, og at jeg, som alle gamle Folk har for Skik, seer først tilbage til Skolens Fortid som er det Visse, og siden til dens Fremtid som er det Uvisse, skjøndt Fremtiden her er Hovedsagen og skjøndt jeg virkelig haaber at Skolens Fremtid med Guds Hjælp skal langt overgaae dens Fortid baade i Længde og frugtbarhed.

Hvad nu denne Høiskoles Fortid angaaer, da er den vel i Virkeligheden meget kort, kun netop tre Aar, men i Tankernes Verden er den dog meget ældre og har i det mindste fyldt sine tredive Aar; thi saalænge i det mindste har jeg vitterlig baaret paa Tanken om en folkelig Høiskole, hvor hele det danske Folks mandige Ungdom, uden Persons Anseelse, fik Adgang til den Oplysning, som alle gode Dannemænd behøver, hvad Stand de end er af, og hvilke Sysler de end til Hverdags-Brug lægger Vind paa, enten for at ernære sig paa lovlig Maade, eller for at bruge deres Levetid og Kræfter til Noget, som for det Hele er gavnligt og priseligt.

Der er nemlig Noget, som alle danske Mennesker trænger til at oplyses om, enten de saa har Lyst og Udsigt til at blive Ministre eller Professorer, eller kun til at blive smaa Gaardmænd eller Fiskere, og det er at tænke og tale Dansk menneskelig om dem selv og deres egne Ting og hvad der ligger dem saa nær, som alt det Menneskelige i vort lille velsignede Fæderneland. Og dette, at tænke

og tale naturlig paa vort Modersmaal om vort Eget, baade i menneskelig og folkelig Henseende, det læses ingenlunde, men det forsømmes sædvanlig med Flid paa vore andre Høiskoler, selv der hvor man skal oplære Præster og Andre, hvis hele gavnlige Virksomhed beroer paa, at de veed at tiltale Folkets Hjerter paa deres Modersmaal, som er det eneste de kan, saa at de, som hidtil kaldtes bedst oplærte og høiest oplyste var Stympere i Modersmaalet og kunde snarere tale klogt om Sol og Maane og alle Stjerner, end om dem selv og danske Ting.

Under disse Omstændigheder var vistnok Trangen til en folkelig Høiskole kun alt for indlysende, men just derfor var det en yderst vanskelig sag at faae sat i Værk, saa jeg satte egentlig kun mit Haab til at en af vore folkelige Konger skuldet lade sig bevæge til, trods Skraalet af alle store og smaa Skolemestre, at anvende Sorø Academi, som havde store Midler og var saagodt som ubrugt, til dette store Øiemed, det var ogsaa nær ved at lykkes, netop da Kong Christian den Ottende døde, men dermed var det forbi, og nu var jeg allerede blevet saa gammel at det syntes mig forsildigt at begynde paa noget Nyt, der syntes at have alting imod sig.

Rigsdagen og hermed Dannemænd af alle Stænder og Haandteringer fik Kald til at raadslaae paa Modersmaalet om alt hvad der var Danmarks Rige og det danske Folk gavnligt, den lærte imidlertid snart dog Mange hvad de selv fattedes og maatte ønske deres Sønner, og nu begyndte der baade i Jylland og paa Øerne at pippe smaa Høiskoler op, der meer eller mindre stræbte at udføre min Tanke, og nu forenede nogle gode Venner sig om at sammenskyde de nødvendigste Pengemidler, for at jeg endnu efter de syv Gange ti Aar kunde, om jeg turde, prøve min Lykke paa selv at sætte i Værk hvad jeg havde betænkt. Det var imidlertid knap nok jeg turde, skjøndt man altid har anseet mig for en mageløs Vovehals i Danmark, saa det var ene Høiskolens første Lærere Hr. Brandt og Hr. Tang, der satte saa meget Mod i mig, at jeg ved Løfte om deres kraftige Bistand, besluttede mig til Vovestykket. Det lykkedes, Gud skee Lov over Forventning; thi hverken blev gode Venner træt af at understøtte Foretagendet, ei heller kom Skolen til at mangle Søgning, og der viste sig en saa levende og lovende Fremgang, at Skolen snart modtog gavmild Understøttelse fra det Offentlige, som jeg mindst havde ventet.

Dette er Tilbagesynet, og deraf udspringer nødvendig et lyst og glædeligt Fremsyn, da det idag

Sees, at alle de Vanskeligheder, der mødte ved Fortsættelsen, er overvunden, og Frygten for at fattes Søgning til Vinteren er ganske ypperlig beskræmmet, hvorfor jeg, næst Gud, maa takke de unge Mænd, der har paataget sig Ledelsen, og mine ældre Venner, som har baaret Styrelsens Besværligheder, hvorved navnlig Hr. Vestberg har udviklet saa kyndig og utrættelig Virksomhed, at den maa være Skolen uforglemmelig.

Ja mine venner det folkelige Oplysnings-Værk har hidtil her haft den samme Skjæbne, som jeg i Folke-Historien har fundet var fælleds for alt hvad der, i sig selv godt og uskyldigt, dog havde den herskende Livs-Betragtning, de gamle Indretninger og Mængdens Fordom imod sig, at Værket længe syntes umuligt, og da det dog omsider kom til Verden under lykkelige Varsler syntes dog at skulde kvæles i Fødslen, men lever nu op med fornyede Kræfter, og derfor tør jeg ogsaa spaa den danske Høiskole en blid Skjæbne og glædelig Vækst i den nærmeste Fremtid, saa den kan vinde Kraft og Indsigt til at overvinde de Hindringer for den folkelige Oplysnings almindelige Udbredelse og Indflydelse paa Folkelivet i det Hele, den umulig kan undgaae.

Gjerne vilde jeg love selv at tage Haand i med, eller rettere, da det heller ikke gjælder Haanden men Aanden, love selv at bruge Mund og lægge mit Ord i Laget til virksom at fremme en Sag, der baade har ligge mig saa længe paa Hjerte og staar mig saa levende for Øie i hele sin Storhed, Skjønhed og Sandhed, som det endnu kun kan være Tilfældet med Faa, men jeg tør ikke love hvad Alderdommen, selv naar Døden ikke forbyder det, næsten altid vil forhindre, især om Vinteren, thi Alderdommen er selv en Vinter, og en dobbelt Vinter nærmer sig stærkt til den tredobbelte Vinter, som vore gamle Skjalde skildrede

saa frygtelig, at den lammede selv alle Guders Virksomhed.

Imidlertid, Lidt vil Vorherre dog nok endnu baade unde mig og drive mig til at gjøre, for saa fri, saa levende og fornøielig en Udvikling i Modersmaalets Aand efter det danske Hjerte og til Fædernelandets, gamle Danmarks Gavn; som det Liv vi finder og det Lys vi har, kan gjøre muligt.

Det varsler for resten ogsaa godt, at vi i Vinter har omtrent lige mange fra Jylland og fra Sjælland, thi det er ikke blot i Krigstid og Haandens Kjede, at Dannemænd trænge til hinanden, men det hører ret egentlig til, naar den folkelige Oplysning skal lykkes, at de unge fra Alle Sider i Danmarks Rige lærer at kjende hinanden, kappes med hinanden og hjælpe hinanden baade til at faae Øinene og faa Munden op til Oplysning om alt hvad der baade udvortes og indvortes baade i Tanke og Tale har været og skal med Guds Hjælp og med Æren blive ved at være ægte Dansk og derfor ikke mindre menneskelig men mere hjertelig og mere glædelig end hvad de store og berømte Folk og Riger glimre med og prale af.

Jeg veed det jo godt at midt i Danmark selv er der vel endnu kun Faa, som troer, at man kan være et oplyst og dannet Menneske uden at kjende noget andet Tungemaal end det Danske, men det er dog lige vist, at vort Modersmaal er det, vi alle sammen trænger høiest og meest til at have i vor Magt, at de Fleste ikke ere i Stand til at magte meer end det, og at dertil kræves al den Tid og Flid, vi her i Skolen kan gjøre Regning paa.

Desuden mine Venner maa jeg ogsaa her gjentage, hvad jeg saa tidt og længe har vedkjendt mig, som en klar og fast Overbeviisning, at det Folk som ringeagter sit Modersmaal og lader sig indbilde, det duer ikke til menneskelig Oplysning og Dannelse, det Folk faaer aldrig menneskelig Oplysning og Dannelse, men snakker kun som Papegøien de Fremmede efter Munden, og bliver uden at vide

det paa én Gang de Fremmedes Trælle og ders Abekatte, saa ethvert Folk, der vil bevare sin Frihed og menneskelige Værdighed, maa elske sit Modersmaal som sig selv, og naar de, som det lille danske Folk har faaet baade Talere og Skrivere paa Modersmaalet, der dristig tør maale sig med de Fremmede, da skulde jeg mene, at Folket let maa lære at blæse ad alle dem, der paastaaer, det er umuligt hvad der er virkelig og unægtelig tilstede.

Det er da ogsaa mit velgrundede Haab, som det er mit inderlige Ønske, at den danske Høiskole paa Marielyst maa, jo længer jo klarere, bevise, at vort danske Modersmaal ikke blot er et af de yndigste og sødeste her paa Jorden, men at det ogsaa er godt at faae Forstand af paa Menneske-Livet og alle menneskelige Ting, fordi det udtrykker sig jævnt, rundt og ret om alle aandelige og hjertelige Ting og forsmaaer alt det Høitrvænde og Opskruede, som kun duer til at bedrage, blænde og forvirre, ikke til at oplyse og klare det forunderlige Menneske-Liv i Guds Billede, saa det kan blive til fælleds Gavn og Glæde baade her og hisset.

Kilde

Grundtvig, N.F.S. (1956). Taler paa Marielyst Højskole 1856-1871 (red. Steen Johansen). København. Nordisk Forlag, S. 96-97

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Højskolebevægelsen, Åbningstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/ved-vinterskolens-aabning-1859>